

MODEL USMJERENE PROIZVODNJE MASLINA

Kao model maslinarske proizvodnje uzeo sam tip maslinika koji susrećemo uz jadransku cestu, dakle ne idealni nasad iz knjige, nego stoljetni nasad na kršu. Čini mi se da ćemo brže do cilja ako prihvatimo taj maslinik kakav jest, ne tražeći nove površine za nove maslinike kao osnovu suvremene proizvodnje. Premda se današnja proizvodnja temelji na računu a ne na održanju, možemo sa sigurnošću tvrditi da i ti maslinici mogu biti temelji i izvor egzistencije jedne radničke obitelji kao što su to postali i mnogo manje poznati i vrijedni primjerci iz botanike: mrkva, rajčica, salata, karanfil i drugi. U tu svrhu istraživao sam i koristio iskustva nauke i prakse i objavio ih u skraćenom obliku u »Privredi Dalmacije« broj 11—12 od 1977. godine. Ovdje dio tog istraživanja dajem u preglednoj i zadanom temi podnešenom obliku.

Osnovna pretpostavka modela usvojenog gospodarstva za proizvodnju maslina jest mjesečni dohodak od 10.000 din. ili godišnji od 120.000 din. Da dobije taj iznos, maslinar mora prodati 7000 kg ploda za jelo po 17 d kg ili 2400 kg masl. ulja po 50 d kg

ili jednog i drugog između te dvije granične količine.

Računica je nešto povoljnija ako proizvođač prodaje ulje direktnom potrošaču, jer tada za 1 kg ulja postiže 66 d i ušteduje punih 30 posto ili 600 kg ulja. To, priznajem, nije mala stavka, ali je u daljnjem računu moram izostaviti, jer dajem model organizirane robne proizvodnje, a ne organizacije tržišta.

Pitanje, dakle, glasi: kako s krša ili s masline na koju smo navikli gledati, ubrati tih 10-tak tona ploda?

Valja odmah na početku istaći da je maslina voćka, pa slijedi iste zakone kao i sve ostale voćke. Danas nitko ne postalja znak pitanja na nasade breskve, trešnje, višnje i drugih voćaka, a u svijetu i u nas, postoji rješenje za stalnu i redovitu rodnost maslina, dakle za rentabilan uzgoj.

Prikladno našim prilikama ja sam maslinike svrstao u tri kategorije: intenzivne, poluintenzivne i ekstenzivne.

Intenzivan je maslinik čisti nasad masline, na plodnom i ravnom tlu, stabla mlada ili pomlađena u punoj rodnoj fazi, a koji uživa punu njegu i optimalne agrotehničke mjere: obradu, gnojidbu, rezidbu, zaštitu i ostalo.

Poluintenzivan je maslinik također čisti nasad, ali na manje plodnom i ravnom tlu, koje se može sasvim ili djelomično obrađivati, ali ta obrada

nije nužna, jer ne utječe na rodnost u tolikoj mjeri da bi bila isplativa. Sve ostale mjere jednake su kao i kod intenzivnog nasada. To su, dakle, tipični nasadi na pitomom kršu, na terasama, na pobrđu Brača ili Makarske, danas još u konsocijaciji s lozom ili drugim voćkama, ali i sami za sebe, tj. čisti.

Ekstenzivni maslinik ne može se uzeti kao model proizvodnje pa ga ovdje izostavljam.

Tehnički podaci za intenzivan maslinik:

Broj stabala 160 na 1 ha. U susjednoj Italiji sadi se i 400 stabala, na hektar no s obzirom na režim vode kod nas, ostajem i dalje na 160. Svako, naime, opterećenje površine lisnom masom iznad sigurnosne granice koju krš ima, predstavlja investiciju bez pokrića.

Za oblicu i slične sorte za jelo ograničuje se prinos na 35 kg, a za uljarice na 40 kg po stablu. I to je prilično skromno. Poznati su proizvođači koji već godinama postižu bolje rezultate.

Od (35 kg) uroda, 80 posto je predviđeno za jelo, a 20 posto za ulje. Jedan hektar intenzivnog maslinika daje, dakle, u varijanti za jelo 4480 kg za jelo i 1120 kg maslina za ulje, ukupno 5600 kg, a 1 ha maslina za ulje 6400 kg ploda.

Za poluintenzivan maslinik planirano je 140 stabala na 1 ha. U varijanti za jelo ograničujem urod na 25 kg po stablu, a u varijanti za ulje na 30 kg. Odnos ploda za jelo i ulje u prvoj varijanti je 1:1, dakle na polovicu. Jedan ha takvog maslinika daje 1750 kg ploda za jelo i 1750 kg za ulje, ili, pak, kao uljarica 4200 ploda za ulje. Troškovi podizanja 1 ha novog maslinika kreću se do 100.000 din, a troškovi regeneracije postojećih maslinika s nadosadnjom oko 80.000 din.

Radovi i troškovi održavanja rodni maslinika su slijedeći:
(Tehniku rada za obje kategorije prikazujem tabelom)

	Intenz.	Poluint.
Redovita rezidba	da	da
Proljetna obrada tla	da	ne
Proljetna gnojidba	da	da
Jesenska gnojidba	da	da
Jesenska obrada	da	ne
Uništavanje korova herbicidima	da	da
Zaštita stabla i ploda	da	da

Za poluintenzivan maslinik nisam obradu tla unio kao obaveznu radnju. To, međutim, ne znači da je ne preporučujem ili da ona nije korisna. Želim naglasiti samo to da nije uzeta u račun rentabiliteta.

Slijedeća tabela prikazuje radnu snagu sumarnu:

Sati radnika za sve radnje	780	520
Od toga samo za berbu	560	360
Satovi motooruđa	40	—
Satovi prevoznog sredstva	40	25

Slijedeće tabele pokazuju ekonomske vrijednosti po 1 ha u din

	Intenzivan		Poluintenzivan	
	za jelo	za ulje	za jelo	za ulje
1. Vrijednost proizvodnje	85.120	57.000	45.375	37.500
2. Troškovi proizvodnje bez rada radnika (sredstva i prijevoz)	12.000	14.000	9.500	10.500
3. Dohodak	73.120	43.000	35.875	27.000
4. Rad (40 din bruto) (100 din 1 ha motoor.)	35.200	35.200	20.800	20.800
5. Ostatak dohotka	37.920	7.800	15.075	6.200

Ovaj sažetak prikaz računice ujedno je i putokaz. Maslina za jelo daje u intenzivnom uzgoju 5 puta veći ostatak dohotka, a u poluintenzivnom 2,5 puta veći od masline za ulje. To je i razumljivo. Rajčica za salatu 10 puta je skuplja od rajčice za industrijsku preradu, kod voća je slično. Dok nam susjedne zemlje prerađuju na 10-tke tisuća tona masline za jelo i izvoze je po cijelom svijetu, mi još nismo u stanju prerađiti ni 500 t, tj. niti 3 posto prosječne berbe, ali zato uvozimo godišnje 1 milijun kg konzervirane masline.

Analiza podataka

Za ostvarenje realizacije od 120.000 dinara godišnje, 1 radnik mora držati:

- 1,4 ha intenzivnog nasada masline za jelo
- 2,1 ha intenzivnog nasada masline za ulje
- 2,6 ha poluint. nasada masline za jelo
- 3,2 ha poluint. nasada masline za ulje

Ako, pak, maslinara promatramo kroz radno vrijeme, računajući 2160 radnih sati godišnje, onda jedan radnik može obraditi:

- 2,5 ha intenzivnog nasada ili
- 3,6 ha poluintenzivnog nasada

U tom slučaju računica izgleda ovako:

	Vrijed. proiz.	Dohodak	Ostatak doh.
1. intenz. nasada masline za jelo	212.800	182.800	94.800
2. inten. nasada masline za ulje	142.500	107.500	19.500
3. poluint. nasada masline za jelo	163.350	129.150	54.270
4. poluint. nasada masline za ulje	135.000	97.200	22.320

ZAKLJUČAK

Najveći dio maslinika od Nina do Pelješa, tj. proizvodno područje oblice, može se koristiti kao model 1 i 3, dakle kombinirani uzgoj za jelo i ulje. Južni dio regije, u kojem prevladavaju uljarice, može se za sada koristiti model 2 i 4.

Nosioci usmjerene proizvodnje morale bi biti organizacije za preradu masline u jelo i ulje, a pomoćnici u tome stručna služba, svi oblici organiziranja proizvođača i organizacije drugih djelatnosti koje su za ovu proizvodnju zainteresirane.

Modeli su kao ekonomska i proizvodna jedinica samostalni. Njihovo spajanje ne daje novu kvalitetu kao, primjer kod vinograda. No, dio tehnike i tehnologije može i mora biti zajednički, kao npr. zaštita ploda. Valjalo bi, čak i zakonskim putem zabraniti sadašnju praksu pojedinačne zaštite, jer je mnogo puta skuplja i opasnija po okolinu od kolektivne. Isto tako postoje dobri razlozi da se u komplekse maslinjaka u ravnicama uvedu jači strojevi za sve radnje — od obrade do berbe.